

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการใช้มาตรการคุ้มครองสิทธิเด็กจาก

ความรุนแรงในครอบครัวในประเทศไทย

การให้ความสำคัญในการรับรองสิทธิเด็ก ได้มีแนวคิดเริ่มต้นตั้งแต่สำนักกฎหมายธรรมชาติ (natural law school) ซึ่งเล็งเห็นว่าสิทธิเด็กเป็นสิทธิสากล (universal right) และเป็นสิทธิเด็ดขาด (absolute right) จะต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองอย่างเด็ดขาด โดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ ซึ่งอิทธิพลของแนวความคิดดังกล่าว ประกอบกับสังคมหันมาให้ความสนใจปัญหาการละเมิดสิทธิเด็ก และปัญหาการทารุณกรรมเด็ก มีส่วนผลักดันให้เกิดมาตรการสากลอย่างมากมาใช้ในการคุ้มครองเด็ก เช่น ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Declaration on the rights of the child) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (convention on the rights of the child) ซึ่งสหประชาชาติได้เชิญชวน ให้ประเทศสมาชิกยอมรับลงมติรับรอง เพื่อให้มีผลให้บังคับอย่างจริงจัง มีสาระสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเด็กอยู่หลายประการ เช่น สิทธิในการอยู่รอด (survival rights) เป็นสิทธิขั้นมูลฐานในอันที่จะมีชีวิตอยู่รอดเพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่าต่อไป สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง (protection rights) เป็นสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง จากการกระทำทารุณกรรมทั้งทางร่างกายและจิตใจ การแสวงหาผลประโยชน์ โดยมีขอบรวมทั้งสิทธิในครอบครัว สิทธิในการพัฒนา (development rights) เป็นสิทธิที่จะได้รับการพัฒนาตามขั้นตอนของวัยอย่างเหมาะสม รวมทั้งสิทธิในการมีส่วนร่วม (participation rights) เป็นสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็น รวมทั้งมีโอกาสในการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน อนุสัญญาฉบับนี้กลายเป็น "เสาหลักแห่งสิทธิเด็ก" ถือเป็นผลงานที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของสหประชาชาติในทศวรรษนี้ และผูกพันรัฐภาคีให้ต้องปฏิบัติตามพันธกรณี โดยหลักแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ⁶³ ซึ่งประเทศไทยเองก็ได้ให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเด็กเพื่อที่จะให้เด็กมีชีวิตที่ราบรื่น มั่นคง และปลอดภัย มีพัฒนาการทุกด้าน สามารถปรับตัวให้เข้ากับสมาชิกในครอบครัว และสังคมได้

ด้วยดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพื่อต่อไปจะได้เติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวเป็น ทรัพยากรบุคคลอันมีค่าต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป ประเทศไทยจึงได้ลงนามรับรองผูกพัน ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยเข้าเป็นสมาชิกตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2535 เป็นต้น มา แต่เมื่อได้ทำการศึกษามาตรการต่าง ๆ ในการคุ้มครองสิทธิเด็กจากการใช้ความรุนแรง โดย บุคคลในครอบครัวในปัจจุบันของประเทศไทย อันได้แก่ มาตรการทางอาญา มาตรการทาง แพ่ง มาตรการของกฎหมายเฉพาะ เช่น ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 294 ตลอดจน มาตรการทางด้านสังคมสงเคราะห์ ซึ่งได้ทำการศึกษาในบทที่ 3 แล้วนั้น ผู้เขียนเห็นว่า มาตรการต่าง ๆ ยังให้การช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กได้ไม่เต็มที่ กฎหมายที่บังคับใช้ อยู่ในปัจจุบันยังไม่เอื้อต่อการ ให้ความคุ้มครองป้องกัน การทารุณกรรมเด็กอย่างจริงจัง ยังไม่ สอดคล้องต่อการคุ้มครองสิทธิเด็ก ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้อย่างเพียงพอ ซึ่งจะแยก พิจารณาวិเคราะห์ปัญหาการใช้มาตรการคุ้มครองสิทธิเด็กตามมาตรการต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาทางกฎหมาย

กฎหมายเป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดความประพฤติของบุคคลในสังคม ซึ่งบุคคล จะต้องปฏิบัติตาม มิฉะนั้นจะได้รับผลร้ายโดยมีสภาพบังคับจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น กฎหมายจึงมีบทบาทสำคัญในการควบคุมสังคม (social control) เพื่อให้สังคมนั้นอยู่ได้ อย่างเป็นปึกแผ่น มีข้อกำหนดและข้อห้ามที่สังคมเห็นว่าการกระทำใด ๆ จะเป็นอันตรายต่อ การอยู่ร่วมกันในสังคม โดยเฉพาะเด็กซึ่งเป็นวัยที่อ่อนแอขาดประสบการณ์และยังต้องใช้ชีวิต โดยการพึ่งพาบุคคลอื่นในการดำรงชีวิตกฎหมายจะต้องให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษ แต่อย่าง ไรก็ตาม มาตรการทางกฎหมายยังไม่เอื้อต่อการคุ้มครองสิทธิได้อย่างเพียงพอ ดังจะเห็นได้ จากปัญหาทางกฎหมายอาญา ปัญหาทางกฎหมายแพ่ง และกฎหมายซึ่งกำหนดไว้โดย เฉพาะในการคุ้มครองเด็ก ซึ่งผู้เขียนจะขอพิจารณาปัญหาทางกฎหมาย ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.1.1 ปัญหาทางกฎหมายอาญาในการคุ้มครองเด็ก

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของสังคม เป็นกฎหมายที่กำหนดความประพฤติของบุคคลหากฝ่าฝืนต้องได้รับโทษโดยเฉพาะการทารุณกรรมเด็กโดยบิดามารดา หรือผู้ปกครองซึ่งดูแลเด็ก หากเกินขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจให้อำนาจไว้ก็จะเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาแต่อย่างไรก็ตาม มาตรการทางกฎหมายอาญายังมีข้อจำกัดในการคุ้มครองเด็กในบางประการได้แก่

(ก) ปัญหาในเรื่องโทษทางอาญา

แม้กฎหมายจะยอมรับอำนาจการปกครองเด็กและให้ผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองลงโทษเด็กได้ตามสมควรก็ตาม แต่หากการลงโทษมีลักษณะรุนแรงหรือทารุณกรรมผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองย่อมจะเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาตามมาตรา 295 หรือมาตรา 297 หรือความผิดที่เกี่ยวข้องระหว่างบิดามารดา ผู้ปกครองเด็กโดยตรง เช่น ความผิดฐานทอดทิ้งเด็กตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 306 และมาตรา 307 กฎหมายอาญาถือว่าได้ให้ความคุ้มครองเด็กเฉกเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป และในการลงโทษผู้กระทำความผิดต่อเด็ก กฎหมายได้กำหนดบทลงโทษรุนแรงกว่า กรณีที่ผู้ใหญ่เป็นผู้เสียหาย แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้ว กระบวนการทางอาญายังมีข้อจำกัดในขั้นตอนต่าง ๆ เช่น

1. การร้องทุกข์และการฟ้องคดี เนื่องจากการทำร้ายเด็กและการละเมิดสิทธิเด็กโดยบุคคลในครอบครัวจะเป็นการกระทำที่ปกปิดการกระทำผิดได้ง่าย เพราะเมื่อพิจารณาถึงสภาพของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวเด็กและญาติของเด็กอาจมีความเกรงกลัวหรือสงสารผู้ทำร้าย ซึ่งจะทำให้ผู้มีพระคุณต้องได้รับโทษทางอาญา หรือโดยสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ซึ่งใช้ชีวิตแบบตัวใครตัวมัน เมื่อมีการพบเห็นเด็กถูกทำร้ายก็จะเพิกเฉยไม่แจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจทำให้ยากต่อการเข้าไปช่วยเหลือเด็ก อีกทั้งในส่วน

ของกระบวนการวิธีพิจารณาคriminalทางอาญาเพื่อนำผู้ทำร้ายมารับโทษนั้น เด็กหรือเยาวชนก็ถูกจำกัดสิทธิในการร้องทุกข์หรือฟ้องร้องคดีเพื่อเอาโทษกับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง เพราะกำหนดให้เฉพาะผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลเท่านั้น ที่มีอำนาจร้องทุกข์หรือฟ้องร้องคดีแทน

2. การลงโทษทางอาญา เมื่อผู้กระทำผิดซึ่งเป็นบิดาหรือมารดาต้องรับโทษทางอาญาเนื่องจากทำร้ายบุตรของตนปัญหาที่ตามมาก็คือหากเด็กมิได้อาศัยอยู่กับญาติคนอื่นหรือไม่มีผู้ดูแลอื่น ๆ อีก เด็กก็จะขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู เนื่องจากบิดามารดาต้องติดคุกเนื่องจากมาตรการทางอาญาในประเทศไทยมุ่งพิจารณาแต่ในเรื่องของความผิดและโทษ แต่มิได้มุ่งในการบำบัดรักษาผู้ทำร้ายเพราะว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ทำร้ายกับเด็กผู้เสียหายซึ่งมีความผูกพันทั้งทางร่างกายและจิตใจตลอดไป เด็กอาจไม่ต้องการไปอยู่กับสถานแรกรับไม่อยากจะอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของบุคคลอื่น เด็กยังอยากจะอยู่กับบิดามารดาขอเพียงแต่บิดามารดาอย่าทำร้ายตนอีก ซึ่งในประเด็นดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาแก่สภาพความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นอย่างมาก

3. เมื่อพ้นโทษทางอาญา ในกรณีที่ผู้ทำร้ายพ้นโทษทางอาญาก็จะต้องกลับมาอยู่อาศัยในบ้านเดียวกันกับเด็กอีกทำให้เกิดความเครียดแค้น มีผลกระทบต่อความผูกพันทางจิตใจระหว่างผู้กระทำผิดและเด็กผู้เสียหาย หรือเมื่อผู้ทำร้ายพ้นโทษมาอาจถูกตราหน้าว่าเป็นอาชญากร ไม่สามารถประกอบอาชีพการงานได้ตามปกติ ไม่มีรายได้ทำให้สภาพครอบครัวเลวร้ายลงกว่าเดิม

นอกจากนี้กระบวนการทางอาญามีได้คำนึงถึงเหยื่อที่เป็นเด็กเท่าที่ควร กฎหมายอาญาคำนึงถึงกรณีที่เด็ก เป็นผู้กระทำความผิดเท่านั้นที่จะได้รับการคุ้มครองตามกระบวนการยุติธรรมที่ให้ความเป็นธรรมและเหมาะสมกับเด็ก ซึ่งเด็กที่กระทำผิดจะได้รับ

การคุ้มครองตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากศาลธรรมดา เช่น มีการแยกพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนต่างหากจากห้องพิจารณาคดีผู้ใหญ่ และเป็นการพิจารณาลับมีการพิจารณาที่ไม่เคร่งครัด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมีคณะผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งมาจากผู้ที่มีความรู้ในด้านเด็กและเยาวชน เพื่อลดความหวาดกลัวของเด็ก แต่ในทางตรงข้ามกรณีบิดามารดา หรือผู้ปกครองทำร้ายเด็ก การฟ้องร้อง เพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ เด็กซึ่งเป็นผู้เสียหายกลับต้องไปพิจารณาคดีที่ศาลธรรมดา ทำให้เด็กเกิดความหวาดกลัว ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพจิตของเด็กเป็นอย่างมาก

(ข) ปัญหาในเรื่องการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย

หลักวิธีการเพื่อความปลอดภัยมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันอันตรายให้แก่ทรัพย์สินหรือบุคคล เป็นการทั่วไปบุคคลที่ถูกใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่ศาลพิพากษาว่ามีความผิดเพียงแต่ผู้นั้นอาจจะก่อเหตุร้ายให้เกิดเหตุร้ายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นในลักษณะที่เป็นอันตรายต่อสังคมโดยทั่วไป ก็อาจใช้วิธีการดังกล่าวได้ เพราะวิธีการเพื่อความปลอดภัยไม่ใช่เรื่องโทษทางอาญา ดังนั้นวิธีการเพื่อความปลอดภัยจะมีประโยชน์ และความจำเป็นอย่างยิ่งในการคุ้มครองเด็ก มิให้ผู้ทำร้ายกลับมาทารุณกรรมเด็กซ้ำอีก เนื่องจากเมื่อผู้กระทำผิดพ้นโทษ และกลับเข้าไปอยู่ในครอบครัวเดิมแล้ว อาจเกิดความเสียหายแก่เด็กซ้ำ เช่น กักกัน ห้ามเข้าเขตกำหนดเรียกประกันทัณฑ์บนว่าจะไม่ทำร้ายเด็กอีก เพื่อป้องกันการกระทำความผิด เพื่อตัดนิสัยหรือฝึกหัดอาชีพ เป็นการป้องกันการกระทำความเสียหายที่อาจเกิดกับตัวเด็กในอนาคต แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนยังมีความเห็นว่าการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่อาจถูกทำร้ายโดยบุคคลในครอบครัวยังมีข้อจำกัดอยู่บางประการ เช่น การฟ้องขอให้กักกันผู้ที่จะมีอำนาจฟ้องขอให้กักกันได้จะต้องเป็นพนักงานอัยการเท่านั้น

ผู้เสียหายไม่มีสิทธิร้องขอได้เอง และเงื่อนไขในการขอกักกันบุคคลดังกล่าวจะต้องถูกศาลพิพากษาให้กักกันมาแล้ว หรือเคยถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่า หกเดือนในความผิดที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 41 ซึ่งหากผู้ทำร้ายไม่เข้าเงื่อนไขดังกล่าว เช่นบุคคลที่ขอระบายความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะกับเด็กอยู่เป็นประจำ ซึ่งบุคคลในครอบครัวอาจจะปกปิดการกระทำดังกล่าวเพื่อมิให้ผู้ทำร้ายต้องได้รับโทษทางอาญาก็จะไม่มีทางที่จะเข้าเงื่อนไขในการขอให้กักกันผู้ทำร้ายติดนิสัยแต่มักจะทำแต่เฉพาะกับบุคคลในครอบครัวได้เลย ซึ่งแม้วิธีการเพื่อความปลอดภัยจะไม่ใช่โทษทางอาญาแต่การจะขอให้กักกันได้ต้องผ่านเงื่อนไขที่กฎหมายเคร่งครัดเกินไปในกรณีที่จะนำมาใช้ในการช่วยเหลือเด็ก

ส่วนในกรณีของการห้ามเข้าเขตกำหนด ซึ่งหมายถึงการห้ามมิให้เข้าไปในท้องที่หรือสถานที่ที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา เช่น ห้ามผู้ทำร้ายที่พ้นโทษแล้วกลับเข้าไปบริเวณบ้านหรือสถานที่ที่ผู้ทำร้ายอาจจะเข้าไปทำร้ายเด็กอีก ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการขอดังกล่าวกฎหมายมิได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าสามารถคุ้มครองเด็กหรือบุคคลในครอบครัวหรือไม่ เพราะมาตรา 45 กำหนดเงื่อนไขในการห้ามเข้าเขตกำหนดไว้ว่า เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษผู้ใดและศาลเห็นสมควร เพื่อความปลอดภัยของประชาชนอาจสั่งให้ผู้นั้นห้ามเข้าในเขตกำหนด ซึ่งติดตรงที่ว่า การขอสั่งเพื่อให้บุคคลใดห้ามเขตกำหนดนั้น ต้องเป็นไปเพื่อความปลอดภัยของประชาชน แต่การที่จะสั่งห้ามมิให้ผู้ทำร้ายเข้าบ้านซึ่งอาจทำร้ายเด็ก เด็กนั้นถือเป็นประชาชนหรือไม่ เพราะความปลอดภัยของประชาชนย่อหมายถึงความถึงบุคคลทั่ว ๆ ไป มิใช่เพื่อความปลอดภัยของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ ซึ่งก็ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าจะนำการห้ามเข้าเขตกำหนดเพื่อมิให้ผู้กระทำความเสียหายซ้ำได้หรือไม่ หากตีความตามบทบัญญัติในมาตรา 45 ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการตีความกฎหมายอาญาต้องตีความโดยเคร่งครัดจะตีความในลักษณะที่เป็นผลร้ายกับตัวจำเลยไม่ได้จึงไม่น่าที่จะนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้คุ้มครองเด็กได้ แต่อาจจะนำหลักวิธีการดังกล่าวมา

กำหนดไว้ในกฎหมายเป็นกรณีเฉพาะในการคุ้มครองเด็ก หรือแม้หากมีการขอเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กได้ก็ตามปัญหาที่ตามมาก็คือว่าใครจะเป็นผู้คอยตรวจสอบติดตามว่ามีการฝ่าฝืนคำสั่งวิธีการเพื่อความปลอดภัยหรือไม่ ตรงจุดนี้ยังมีได้มีกฎหมายกำหนดไว้ในทางปฏิบัติ เมื่อผู้กระทำผิดหันโทษออกมาก็ต้องกลับไปอยู่ในครอบครัวเดิมหากมีคำสั่งห้ามเข้าไปกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวน บุคคลในครอบครัว จะให้ผู้ทำร้ายจะไปอาศัยอยู่ที่ใด ซึ่งทางปฏิบัติเป็นไปแทบไม่ได้เลย หากมีการฝ่าฝืนคำสั่ง ใครจะเป็นผู้ตรวจสอบแล้ว จะมีการฟ้องผู้ฝ่าฝืนคำสั่ง ในเรื่องวิธีการเพื่อความปลอดภัยอย่างไร ร้องเพื่อขอบังคับในคดีเดิมได้หรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าน่าจะไม่ได้เพราะไม่มีกฎหมายมาตราใดให้อำนาจไว้ เกิดข้อจำกัดมากมายในการให้ความช่วยเหลือเด็กจากการทำร้ายโดยบุคคลในครอบครัว

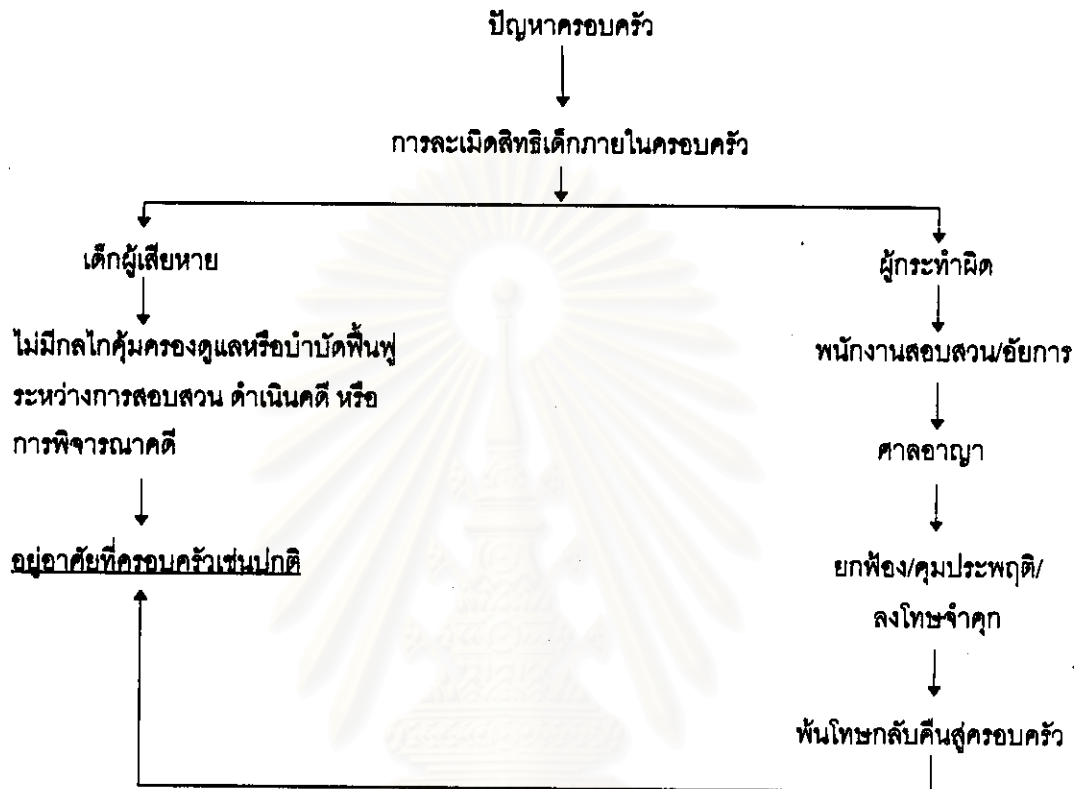
กล่าวโดยสรุป ปัญหาในการคุ้มครองสิทธิเด็กผู้เสียหายในคดีอาญาจะเข้าไปมีบทบาทก็ต่อเมื่อเกิดความเสียหายต่อเด็กก่อนและกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับในปัจจุบันก็มุ่งในเรื่องของการลงโทษ (sanction) ผู้ทำร้ายเด็กแต่ไม่ได้มองที่ตัวเด็กผู้เสียหาย ไม่มีมาตรการเข้ามาคุ้มครองสวัสดิภาพให้แก่เด็ก ตลอดจนเมื่อเด็กถูกทำร้ายแล้วจะมีการบำบัดฟื้นฟูสภาพร่างกาย และจิตใจอย่างไรที่จะสามารถทำให้เด็กสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีความสุข ตลอดจนไม่มีมาตรการบำบัดเยียวยา เพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ทำร้าย (Remedy) ดังเช่นมาตรการในประเทศสหรัฐอเมริกาที่บังคับให้ผู้ทำร้ายต้องเข้ารับฟังคำปรึกษาจากจิตแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ เพื่อบำบัดฟื้นฟูให้ผู้ทำร้ายสามารถกลับเข้าสู่ครอบครัว โดยที่ตัวเด็กก็ไม่ต้องถูกพรากจากบิดามารดาของตน และจากการที่กฎหมายอาญาของประเทศไทยเป็นกฎหมายที่กำหนดลักษณะการทำร้ายร่างกาย หรือการทารุณกรรมเด็กในลักษณะต่าง ๆ เป็นความผิด ซึ่งผู้ทำร้ายต้องได้รับโทษ ทำให้การช่วยเหลือคุ้มครองเด็กในกรณีที่ผู้ทำร้ายเป็นบุคคลในครอบครัว กระทำได้อย่างยากลำบาก เพราะบุคคลแวดล้อมมักจะไม่ให้ความร่วมมือ ไม่ปกป้องเด็กแต่กลับจะไปปกป้องผู้กระทำ

เพราะไม่ต้องการให้ผู้ทำร้ายได้รับโทษทางอาญา หรือแม้กระทั่งตัวเด็กผู้เสียหายเองก็มักจะ
จะไม่ยอมเล่าข้อเท็จจริงเพื่อปกป้องผู้กระทำ ไม่ต้องการให้ผู้กระทำเดือดร้อน เช่นกรณี
บิดาช่มชื่นบุตร บุตรก็จะไม่ยอมบอกเล่าให้เจ้าหน้าที่ทราบ เพราะเกรงว่าเมื่อบิดาได้
รับโทษ มารดาจะมีความทุกข์และไม่พอใจตนและในบางกรณีตัวเด็กเองไม่แน่ใจถึงผลที่
ตามมาว่าจะเป็นอย่างไร เช่น ตัวเด็กอาจจะต้องถูกพรากจากสภาพครอบครัว อาจจะไม่
มีใครสามารถคุ้มครองช่วยเหลือตนได้ เมื่อบอกเล่าข้อเท็จจริงแล้วตนจะได้รับผลร้าย
ตราบไต่ทักโทษทางกฎหมายอาญามีเพียงเรื่องการลงโทษผู้ทำร้ายเด็ก (sanction) แต่ไม่มี
การเยียวยา บำบัดฟื้นฟู ทั้งตัวเด็กผู้เสียหาย และตัวผู้ทำร้ายดังเช่น มาตรการใน
ต่างประเทศ เพื่อรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลในครอบครัวแล้ว เมื่อผู้ทำร้าย
พ้นโทษทางอาญาและกลับมาอยู่อาศัยร่วมกับเด็กผู้เสียหาย อาจจะทำให้เด็กถูกทำร้าย
หรือทารุณกรรมหนักยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากความเคียดแค้นในตัวเด็ก ตามแผนภูมิต่อไปนี้



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิแสดงกลไกทางกฎหมายอาญาในปัจจุบัน²⁴



สรุป ไม่สามารถคุ้มครองเด็กในระยะยาวได้

4.1.2 ปัญหาทางกฎหมายแพ่งในการคุ้มครองเด็ก

กฎหมายแพ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ระหว่างเอกชนด้วยกัน เช่น บิดามารดาจะต้องมีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564 หากบิดามารดาหรือผู้ปกครองประพฤตินิดหน้ำที่ เช่น ทอดทิ้งหรือทำร้ายเด็ก ซึ่งอยู่ในความปกครอง บุคคลดังกล่าวก็อาจถูกถอนอำนาจปกครองและต้องรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนฐานละเมิดแต่มาตรการดังกล่าวยังมีข้อจำกัดในการคุ้มครองเด็กในบางประการดังนี้

(ก) ปัญหาในเรื่องการถอนการให้อำนาจปกครอง

ในเรื่องของการให้อำนาจปกครองซึ่งกฎหมายกำหนดให้บิดามารดามีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรและให้การศึกษาแก่บุตรตามสมควรหากบิดาหรือมารดาให้อำนาจปกครองโดยมิชอบหรือประพฤดิชั่วร้าย ทารุณกรรมเด็กอย่างโหดร้าย เมื่อบิดาหรือมารดา ผู้ทำร้ายนอกจากจะรับโทษทางอาญาแล้ว วิธีการหนึ่งที่จะคุ้มครองเด็กให้รอดพ้นจากผู้ทำร้ายซึ่งเป็นบิดามารดา เมื่อเขาได้รับโทษทางอาญาและพ้นโทษ กลับเข้ามาอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับเด็กจะให้เด็กปลอดภัยจากการถูกทำร้ายซ้ำก็คือในเรื่องของการถอนอำนาจปกครอง ตามมาตรา 1582 ในกรณีที่บิดามารดาประพฤดิชั่วร้าย ทำร้ายเด็กเกินกว่าที่กฎหมายได้ให้อำนาจในการลงโทษว่ากล่าวสั่งสอนบุตรได้ตามสมควร ซึ่งอาจจะเป็นการฟ้องขอถอนอำนาจปกครอง ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ทำร้ายให้ไปอยู่กับบุคคลอื่น อาจให้อยู่กับ ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ให้รับเด็กไปอยู่ด้วยเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองแทนได้แล้วแต่ดุลพินิจของศาลซึ่งเห็นว่าหากเด็กอาศัยอยู่กับบุคคลใดจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวเด็กเอง แต่อย่างไรก็ตามการฟ้องเพื่อขอถอนอำนาจปกครอง ตามมาตรา 1582 มีการจำกัดตัวบุคคลที่ยื่นคำร้อง ต่อศาล ซึ่งได้แก่ ศาลสั่งถอนอำนาจปกครองได้เอง ซึ่งจะต้องเป็นกรณีที่มีคดีเดิมเกี่ยวกับเรื่องการตั้งผู้ปกครองอยู่ในศาลนั้น เมื่อปรากฏต่อศาลว่า ผู้ใช้อำนาจปกครองทำร้ายเด็ก ผู้เยาว์ หรือญาติ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ของเด็กผู้เยาว์ร้องขอให้ศาลถอนอำนาจปกครองของบิดา มารดา ญาติที่จะมีอำนาจร้องขอให้ศาลถอนอำนาจปกครอง ผู้เยาว์ได้จะต้องเป็นญาติโดยนิตินัยหรือญาติโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดของกฎหมายในกรณีที่บิดามีได้จดทะเบียนสมรสกับมารดา จะไม่สามารถฟ้องขอถอนอำนาจปกครองของมารดาได้ และแม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1584 และ 1584/1 จะกำหนดให้ฝ่ายที่ถูกถอนอำนาจปกครองยังคงมีหน้าที่ต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูบุตรต่อไป แต่หากฝ่ายที่ถูกศาลถอนอำนาจปกครองและสั่งให้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูไม่ปฏิบัติตาม

คำพิพากษาไม่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูก็ต้องมีการร้องขอออกหมายบังคับคดี เพื่อขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีให้ ซึ่งเป็นขั้นตอนในการบังคับคดีอีกขั้นตอนหนึ่ง จากความล่าช้าของกระบวนการพิจารณาในการถอนอำนาจปกครอง ตลอดจนการบังคับคดี กว่าจะนำเงินมาอุปการะเด็กได้อาจสายเกินไปไม่สามารถคุ้มครองสวัสดิการให้แก่เด็กได้อย่างเพียงพอ

(ข) ปัญหาในส่วนของกรรพ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนฐานละเมิด

แม้การที่เด็กถูกทำร้ายโดยบิดามารดา หรือผู้ปกครองจะเป็นการทำร้ายร่างกายหรือจิตใจ ถือเป็นกรรพ้องกระทำละเมิดเมื่อมีการละเมิดก็มีหน้าที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนอย่างไรก็ตามกฎหมายลักษณะละเมิดก็มุ่งในเรื่องของการรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายเท่านั้น ซึ่งไม่มีประโยชน์อะไรที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองเด็กจะรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้เด็ก ซึ่งเป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกัน เพราะโดยปกติบุคคลดังกล่าวก็มีหน้าที่ตามกฎหมายในการที่จะต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูบุตรอยู่แล้ว และยังไม่พบคำพิพากษาฎีกาที่ศาลสั่งให้ผู้ทำร้ายเด็ก ซึ่งเป็นบิดามารดาจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่เด็ก ซึ่งอาจทำให้เด็กไม่ได้รับการรักษาเยียวยา และบิดามารดาอาจจะไม่สำนึกในความผิดที่ตนได้กระทำต่อเด็ก ในกรณีดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการเรียกค่าบำบัดฟื้นฟูความเสียหายให้แก่เด็กที่ถูกทำร้ายโดยบุคคลในครอบครัวให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์มากขึ้นโดยจะนำเสนอในส่วนข้อเสนอแนะในบทที่ 5 ต่อไป

(ค) ปัญหาในการขออำนาจศาลออกคำสั่งเพื่อคุ้มครองเด็กโดยวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา

เมื่อบิดามารดา หรือผู้ปกครองใช้อำนาจปกครองเด็กหรือผู้เยาว์โดยมิชอบและมีการฟ้องเพื่อขอลงการใช้อำนาจปกครองของบิดามารดา หรือถอนอำนาจปกครองของผู้ปกครองเด็ก หากมีพฤติการณ์ที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะทำร้ายเด็กต่อไปในระหว่างพิจารณาก็อาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องเพื่อจัดให้เด็กหรือผู้เยาว์

อยู่ในความปกครองของบุคคลภายนอก เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติตามที่ศาลเห็นว่าเหมาะสมเพื่อประโยชน์ของเด็กตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 264 ได้ แต่ข้อจำกัดเหมือนกับ มาตรา 254 ซึ่งเป็นเรื่องที่โจทก์ขอคุ้มครองชั่วคราวในระหว่างพิจารณาไม่ได้เพราะมาตรา 264 ไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดให้นำมาตรา 266 มาใช้ ดังนั้น การขอคุ้มครองประโยชน์จะพิจารณาอย่างสามัญ คือศาลจะไม่เร่งรีบพิจารณาคำขอในทันทีและให้โอกาสฝ่ายที่ถูกฟ้องถอนอำนาจปกครอง คัดค้านโดยฝ่ายที่จะขอคุ้มครองประโยชน์จะต้องส่งสำเนาคำขอให้เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งได้คัดค้าน ศาลจะต้องทำการไต่สวนคำขอและมีคำสั่งโดยไม่ชักช้า แต่ทั้งนี้ก็แล้วแต่ศาลจะนัด ไม่เหมือนกับคำขอรณินฉุกเฉินซึ่งศาลจะมีคำสั่งหรือออกหมายตามที่ขอโดยทันที ศาลจะต้องพิจารณาคำขอเป็นการด่วน โดยไม่ต้องส่งสำเนาคำร้องให้อีกฝ่ายคัดค้าน ผู้ขอสามารถที่จะนำพยานหลักฐานมายื่นในวันที่ยื่นคำขอ เพื่อให้ศาลสั่งในทันทีได้ ซึ่งการที่จะนำตัวเด็กไปอยู่บุคคลภายนอกที่เหมาะสมแม้ในความเป็นจริงจะเป็นกรณีฉุกเฉิน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องให้ศาลมีคำสั่งหรือออกหมายตามที่โจทก์ขอโดยทันที มิฉะนั้นจะเกิดอันตรายต่อเด็ก ก็ไม่สามารถยื่นคำขอเพื่อคุ้มครองกรณีฉุกเฉินได้เนื่องจากข้อจำกัดของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น

4.1.3 ปัญหาจากกฎหมายซึ่งกำหนดไว้โดยเฉพาะในการคุ้มครองเด็ก

กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก ซึ่งจัดเป็นกฎหมายเฉพาะตามที่ได้ศึกษาในบทที่ 3 ยังมีปัญหาบางประการอันไม่เอื้ออำนวยต่อการคุ้มครองเด็กเท่าที่ควรกล่าวคือ

(ก) ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 294

แม้ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 294 จะมุ่งให้การสงเคราะห์และคุ้มครองเด็กโดยวิธีการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งเด็กซึ่งประพฤติดนไม่สมควรแก่วัย และเด็กซึ่งตกอยู่ในสภาพแวดล้อม อันเป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อร่างกายและจิตใจ แต่อย่างไรก็ตามประกาศดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่ายังมีข้อจำกัดในการให้ความช่วยเหลือเด็กจากการทำร้ายโดยบุคคลในครอบครัวอยู่บางประการเช่น ในกรณีที่เด็กถูกทำร้ายอย่างรุนแรง แต่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือข้าราชการตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ขององค์กรเอกชนไม่มีอำนาจที่จะนำตัวเด็กออกจากครอบครัวซึ่งมีสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อเด็กได้ หากบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่ให้ความยินยอมก็ไม่สามารถ นำตัวเด็กไปยังสถานที่สงเคราะห์เด็ก สถานีตำรวจหรือสถานที่อื่นใดที่เห็นว่าเหมาะสมต่อการคุ้มครองเด็กอย่างปลอดภัยในขณะนั้นได้ เนื่องจากอำนาจในข้อ 7 กำหนดอำนาจของเจ้าหน้าที่เป็นเพียงการซักถามข้อมูลจากเด็ก บิดามารดา เรียกพยานหลักฐานรวบรวม พยานหลักฐานต่าง ๆ แล้วต้องมอบตัวเด็กคืนให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือมีอำนาจเพียงส่งไปยังสถานแรกรับเด็กเพียงแห่งเดียวเท่านั้น ปัญหาอยู่ที่ว่าหากห้องที่ใดซึ่งเด็กมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ไม่มีสถานแรกรับอยู่จะทำอย่างไร หากนำตัวเด็กไปโดยปราศจากความยินยอมของผู้ใช้อำนาจปกครองเจ้าหน้าที่ที่ให้ความช่วยเหลือ อาจมีความผิดฐานพรากผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายอาญา ข้อจำกัดอีกประการหนึ่งของประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 294 ก็คือมีบทกำหนดโทษแก่บิดามารดา หรือผู้ปกครองซึ่งเบียดเบียนไป ไม่ว่าจะกรณีของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ไม่ยอมทำทัณฑ์บนต้องระวางโทษปรับเพียงไม่เกินห้าร้อยบาท ตามข้อ 21 หรือกรณีที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กไม่ให้การเลี้ยงดูอบรม เอาใจใส่ตามสมควร และเหมาะสม ต้องระวางโทษปรับเพียงไม่เกินห้าร้อยบาท ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่ น้อยมาก และไม่สามารถป้องกันและคุ้มครองสวัสดิการเด็กได้อย่างเพียงพอ เมื่อเด็กถูกทำร้าย บิดามารดาเสียค่าปรับเมื่อเด็กกลับไปบ้านก็จะถูกทำร้ายซ้ำอีก จึงเห็นควรที่จะแก้ไขบทกำหนด

โทษให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ในปัจจุบัน เพื่อช่วยเหลือและปกป้อง คุ่มครองเด็กให้มี
ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(ข) ร่างพระราชบัญญัติสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก
และเยาวชน พ.ศ.

ร่างพระราชบัญญัติสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน พ.ศ.
..... เป็นร่างกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อแก้ไขข้อจำกัดในวิธีการให้การสงเคราะห์ และคุ้มครอง
สวัสดิภาพเด็กและเยาวชน ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 294 เพื่อให้สอดคล้อง
กับสภาพสังคมในปัจจุบัน โดยกำหนดหลักการ วิธีการและขั้นตอนในการสงเคราะห์
และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
โดยมีวัตถุประสงค์พัฒนา สงเคราะห์ ฟื้นฟูและคุ้มครองสวัสดิภาพ ด้วยความร่วมมือ
ระหว่างภาครัฐและเอกชน เช่นให้อำนาจเจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจค้นสถานที่ที่น่าเชื่อว่ามีกา
รกระทำทารุณกรรมเด็กหรือเยาวชน หรือแยกตัวเด็กออกจากครอบครัวที่มีสภาพแวดล้อม
ในลักษณะที่จะเป็นอันตรายแก่กายและจิตใจของเด็ก โดยส่งตัวเด็กไปยังสถานแรกรับหรือ
สถานคุ้มครองสวัสดิภาพที่อยู่ใกล้ที่สุด มีการนำหลักกฎหมายแห่งเหตุ ซึ่งเป็นหลักสากล
มาใช้เพื่อค้นหา กรณีที่มีการละเมิดสิทธิเด็กโดยมิชอบ ตลอดจนมาตรการบำบัดฟื้นฟู
สภาพร่างกายและจิตใจเด็กผู้เสียหาย แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีความเห็นว่า ร่างพระราช
บัญญัติฯ ดังกล่าว ยังมีข้อกฎหมายที่จะเข้ามาสงเคราะห์ บำบัดฟื้นฟู เพื่อให้เด็กสามารถ
เติบโตขึ้นมาในสภาพครอบครัวที่ให้ความรักความอบอุ่นได้อย่างเต็มที่ แม้ว่าร่างพระราช
บัญญัติดังกล่าวจะมีหลักการให้การสงเคราะห์แต่ก็ยังคงมีการลงโทษ (sanction) ทางอาญา
แก่ บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็กยังมีข้อกฎหมายที่จะเข้าไปช่วยแก้ปัญหาครอบ
ครัว ให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวในด้านต่าง ๆ เช่น การให้คำแนะนำในการเลี้ยงดู
บำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจผู้ทำร้ายตลอดจน ให้ความช่วยเหลือในกรณีที่ครอบครัวไม่สามารถ
หาสิ่งจำเป็นในการเลี้ยงเด็ก เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ให้แก่เด็กได้ตามสมควร เพราะสิ่งที่

ดีที่สุดสำหรับตัวเด็ก ก็คือการทำเด็กได้อยู่บ้านตนเอง ชุมชนตนเอง อยู่กับครอบครัวของตนเอง ในบรรยากาศแห่งความรักความอบอุ่น มิใช่มุ่งลงโทษบิดามารดา ผู้ปกครองเด็กแต่อย่างเดียว ร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวยังมีมาตรการมุ่งเน้นการลงโทษมิใช่การเข้าไปแก้ปัญหาครอบครัว ผู้เขียนขอยกตัวอย่างเช่น ในมาตรา 79 แห่งร่างพระราชบัญญัติสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน พ.ศ..... ซึ่งกำหนดโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนมาตรา 25 เป็นกรณีที่บิดามารดาไม่ได้ให้การเลี้ยงดู อบรม สั่งสอน และพัฒนาเด็กหรือเยาวชน ที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควร, มาตรา 32 เป็นกรณีที่บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ทอดทิ้ง ละทิ้งเด็ก ตลอดจนจงใจหรือประมาทเลินเล่อไม่ให้สิ่งที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต และกระทำการใด ๆ ต่อเด็กและเยาวชน อันมีลักษณะถือว่าเป็นการเลี้ยงดูมิชอบ ซึ่งจะต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 79 โดยต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

จากหลักข้างต้นจะเห็นได้ว่าในที่สุดแล้วร่างกฎหมายดังกล่าวก็กลับเข้ามาสู่การลงโทษ (sanction) ทางอาญา ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ในส่วนการใช้มาตรการทางอาญาแล้ว ร่างฯ ดังกล่าวยังมีโทษกฎหมายที่จะเข้ามาเยียวยา แก้ปัญหาครอบครัวให้กับตัวเด็กได้อย่างแท้จริง

ปัญหาต่อมาผู้เขียนเห็นว่าโครงสร้างของคณะกรรมการสงเคราะห์ และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน ได้ร่างโดยอ้างอิงโครงสร้างระเบียบบริหารราชการแผ่นดินมากเกินไป ทำให้คณะกรรมการที่มีอำนาจในบางตำแหน่ง มิใช่ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางกฎหมาย มิใช่ผู้ที่เข้าไปพบกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในการที่เด็กถูกทำร้าย ตลอดจนความรู้ความเข้าใจในงานด้านสังคมสงเคราะห์ จึงสมควรที่จะมีคณะกรรมการที่เป็นผู้ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ คลุกคลีอยู่กับสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนโดยตรง ที่สำคัญคือต้องมีเวลาที่จะเข้ามารับผิดชอบเอาใจใส่ในการแก้ไขปัญหาการทำร้ายเด็ก

เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา จิตแพทย์ ตลอดจนนักกฎหมายที่ทำงานตามร่างพระราชบัญญัติฯ เป็นการเฉพาะ ซึ่งจะเป็นผู้ที่สามารถเข้าใจสภาพปัญหาและมีความเอาใจใส่ในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนได้ดียิ่งขึ้น

ปัญหาสุดท้ายที่ผู้เขียนขอตั้งข้อสังเกตก็คือในเรื่องของอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 28 และมาตรา 36 เช่นการเข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยของบิดามารดา เพื่อรวบรวมเอกสารหรือพยานหลักฐานใด ๆ ตลอดจนนำตัวเด็กออกจากครอบครัวไปยังสถานสงเคราะห์ สถานแรกรับหรือนำตัวไปฝึกหัดอาชีพในสถานพัฒนาและฟื้นฟูนั้น กฎหมายกำหนดไว้เพียงว่าพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้เป็นผู้มีอำนาจ ซึ่งหากพนักงานเจ้าหน้าที่เพียงคนเดียวคนใดมีอำนาจกระทำการข้างต้นโดยลำพังแล้ว ในบางกรณีเจ้าหน้าที่อาจใช้อำนาจในทางมิชอบเข้าแทรกแซงทำให้เกิดความเดือนร้อนแก่บุคคลในครอบครัวได้ จึงควรที่จะให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ที่จะมีอำนาจเข้าในตรวจค้นบ้านเรือน เรียกพยานหลักฐานมาเพื่อสอบสวนควรมีไม่น้อยกว่า 3-4 คน เพื่อป้องกันพนักงานเจ้าหน้าที่คนเดียวคนใดจะใช้อำนาจตามร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวในทางที่มิชอบ ทำให้เกิดความเสียหายแก่ครอบครัวของบุคคลอื่น

4.2 ปัญหาทางด้านสังคมสงเคราะห์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human resource development) ที่จะได้ผลคุ้มค่าและบรรลุวัตถุประสงค์ด้วยดีนั้น จะต้องเริ่มที่สมาชิกในครอบครัว คือเริ่มตั้งแต่บิดามารดา บุตร (เด็กและเยาวชน) รวมทั้ง ปู่ ย่า ตา ยาย หากเป็นครอบครัวขยาย เนื่องจากครอบครัวและเด็กนั้นย่อมจะแยกจากกันไม่ออก การส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว และเด็กให้มีสวัสดิภาพดีนั้น นับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง และจำเป็นต้องส่งเสริมและพัฒนาสวัสดิภาพของครอบครัว และเด็กควบคู่กันไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงจะทำให้ครอบครัวเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ สมาชิกในครอบครัวทุกคนรวมทั้งบุตร (เด็กและ

เยาวชน) สามารถปรับตัวให้เข้ากับสมาชิกในครอบครัวและสังคมได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้นได้ แต่ในครอบครัวที่ประสบปัญหาโดยเฉพาะ เด็กซึ่งเป็นบุคคลที่ถ่ายทอดการระบายอารมณ์ของผู้ใหญ่ในครอบครัว ครอบครัวที่ประสบปัญหาดังกล่าวข้างต้น จำเป็นต้องได้รับสวัสดิการครอบครัว เพื่อเป็นการแก้ไขบำบัด และ ป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวจนมีผลกระทบต่อเด็กให้หมดสิ้นไป⁶⁵ เพราะความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวจะช่วยให้ปัญหาในครอบครัวให้ลดน้อยลง หรือไม่มีเลยก็ได้ และ จุดหมายที่สำคัญของสังคมย่อมมาจากสถาบันครอบครัวที่มั่นคง แต่แม้ในปัจจุบันจะใช้ หลักการ สังคมสงเคราะห์ยุคใหม่ ซึ่งมุ่งไปสู่การพัฒนาสังคม มุ่งแก้ไขและป้องกันปัญหา ของกลุ่มเป้าหมาย โดยมุ่งทั้งระบบตามกระแสโลกาภิวัตน์ มีแนวทางที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม ของประชาชน การทำงานเป็นระบบสหวิชาชีพป้องกันปัญหามีให้เกิด มีการให้บริการ อย่างเป็นระบบ แต่การให้สวัสดิการในการช่วยเหลือเด็กยังมีปัญหาและข้อจำกัดในการให้ ความช่วยเหลืออยู่บางประการ เช่น การบริการทางสังคมสงเคราะห์ส่วนใหญ่ยังเป็นการ บริการให้คำปรึกษา แนะนำทั้งก่อนและหลังสมรส แต่การให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ที่จะมี ครอบครัวยุคสมรสที่เยาว์วัยหรือมีปัญหา การดำเนินการประชาสัมพันธ์ยังมีน้อยมาก รูปแบบการให้คำปรึกษาแนะนำยังไม่เป็นที่นิยมของประชาชนโดยทั่วไป นอกจากนี้ จำนวนของนักสังคมสงเคราะห์ในประเทศที่มีอยู่ยังไม่มีความพร้อมที่จะทำงานใน รูปแบบใหม่ จะด้วยไม่พร้อมด้านแนวคิด ด้านโครงสร้างขององค์กรหรือทรัพยากรใด ๆ ก็ตาม การประเมินคุณภาพการทำงานยังไม่เป็นเอกภาพ ยังมีข้อโต้แย้งกันอยู่ในเรื่อง ขอบเขตทั้งความกว้างขวาง และความลุ่มลึกในการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์ ในด้าน ป้องกันและพัฒนา การปรับปรุงกลไกในการทำงาน เพื่อส่งเสริมบทบาทของนักสังคม สงเคราะห์ และการทำงานในการให้เจ้าหน้าที่องค์กรต่าง ๆ สามารถเข้าไปช่วยเหลือเด็ก ตรงนี้ยังไม่มีกฎหมายเข้ามารองรับให้อำนาจเจ้าหน้าที่จากองค์กรต่าง ๆ เช่น ศูนย์พิทักษ์ สิทธิเด็กในการที่จะนำตัวเด็กออกจากครอบครัวที่น่าเชื่อว่าหากเด็กอยู่ในสภาพครอบครัวนั้นต่อไปจะเป็นอันตรายแก่กายหรือ จิตใจได้รับทุกขเวทนาอย่างสาหัส หรือในกรณีที่พบ

เด็กบาดเจ็บตกอยู่ในสภาพ ทุกขเวทนา การที่จะนำตัวเด็กมาตรวจหาสาเหตุ ซึ่งอาจถูก
คนในครอบครัวประทุมิชอบทางเพศ หากไม่ได้รับความยินยอมจากบิดามารดาที่ไม่
สามารถนำมาตรวจหาสาเหตุได้ ซึ่งทางศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กต้องใช้วิธีการหลอกล่อต่าง ๆ
นา ๆ ในการที่จะเข้าไปช่วยเหลือ ซึ่งกฎหมายที่อาจให้ความคุ้มครองเจ้าหน้าที่ทั้งของภาค
รัฐและเอกชนนำตัวเด็กออกจากครอบครัว ซึ่งเป็นสภาพอันตรายต่อกายและจิตใจของเด็ก
ได้คือการอ้างเหตุจำเป็นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 67 เพื่อให้ผู้อื่นพ้นจาก
ภยันตรายนั้นตนมิได้ก่อขึ้นเนื่องจากความผิดของตน อันเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ผู้ให้ความ
ช่วยเหลือเด็กไม่ต้องรับโทษ แต่เจตนาของบทบัญญัติดังกล่าวมีความเคร่งครัดว่าต้องถึง
ขนาดที่เป็นอันตรายที่ใกล้จะถึงเท่านั้น หากทำร้ายเป็นผลสำเร็จแล้วจะอ้างเหตุจำเป็นไม่
ได้และต้องไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นได้โดยวิธีอื่นใดเป็นเรื่องซึ่งพิจารณาได้ยาก ดังนั้น
ผู้เขียนเห็นว่าบทบัญญัติใน มาตรา 67 ยังไม่อาจเป็นหลักประกัน ในการให้อำนาจเจ้าหน้าที่
เข้าไปให้ความช่วยเหลือเด็ก จากการให้ความรุนแรงโดยบุคคลในครอบครัวได้ นอกจากนี้
การวิจัยระดับวิชาชีพ การแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างนักสังคมสงเคราะห์ด้วยกันเอง
หรือผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการบริการด้านสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน การประสานงาน
ระหว่างองค์กรในการให้ความช่วยเหลือแก่เด็กยังน้อยเกินไป

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย